Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (šestého senátu)

19. listopadu 2020*

„Řízení o předběžné otázce – Prostor svobody, bezpečnosti a práva – Azylová politika – Směrnice 2011/95/EU – Podmínky pro získání postavení uprchlíka – Odepření výkonu vojenské služby – Článek 9 odst. 2 písm. e) – Právo země původu, které neupravuje právo na námitku svědomí – Ochrana osob, které uprchly ze země původu po uplynutí doby odložení vojenské služby – Článek 9 odst. 3 – Souvislost mezi důvody uvedenými v článku 10 této směrnice a stíháním a sankcemi uvedenými v čl. 9 odst. 2 písm. e) uvedené směrnice – Důkaz“

Ve věci C-238/19,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Verwaltungsgericht Hannover (správní soud v Hannoveru, Německo) ze dne 7. března 2019, došlým Soudnímu dvoru dne 20. března 2019, v řízení

EZ

proti

Bundesrepublik Deutschland,

SOUDNÍ DVŮR (šestý senát),

ve složení J.-C. Bonichot (zpravodaj), předseda prvního senátu vykonávající funkci předsedy senátu, C. Toader a M. Safjan, soudci,

generální advokátka: E. Sharpston,

vedoucí soudní kanceláře: R. Schiano, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 5. března 2020,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za EZ S. Schröder, Rechtsanwältin,

– za Bundesrepublik Deutschland A. Horlamusem, jako zmocněncem,

– za německou vládu R. Kanitzem, jako zmocněncem,

– za Evropskou komisi S. Grünheid a M. Condou-Durande, jako zmocněnkyněmi,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne čtvrtek 28. května 2020,

* Jednací jazyk: němčina.

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 9 odst. 2 písm. e) a odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (Úř. věst. 2011, L 337, s. 9).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi EZ, syrským státním příslušníkem, a Bundesrepublik Deutschland (Spolková republika Německo) ve věci rozhodnutí Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (spolkový úřad pro migraci a uprchlíky, Německo), kterým bylo EZ odepřeno postavení uprchlíka.

Právní rámec

Ženevská úmluva

3 Článek 1 odst. A Úmluvy o právním postavení uprchlíků, podepsané v Ženevě dne 28. července 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, svazek 189, s. 150, č. 2545 (1954)], která vstoupila v platnost dne 22. dubna 1954, ve znění doplněném a pozměněném Protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků, který byl uzavřen v New Yorku dne 31. ledna 1967 a vstoupil v platnost dne 4. října 1967 (dále jen „Ženevská úmluva“), stanoví:

„Pro účely této úmluvy se pojem ‚uprchlík‘ vztahuje na kteroukoliv osobu, jež:

[…]

(2) […] se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit.

[…]“

Směrnice 2011/95

4 Body 2, 4, 12, 12 a 29 odůvodnění směrnice 2011/95 uvádějí:

„(2) Společná azylová politika včetně společného evropského azylového systému je nedílnou součástí cíle Evropské unie spočívajícího v postupném vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva otevřeného těm, kteří donuceni okolnostmi oprávněně hledají ochranu v Unii.

[…]

(4) Ženevská úmluva […] [je] základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků.

[…]

(12) Hlavním cílem této směrnice je na jedné straně zajistit, aby členské státy používaly společná kritéria pro zjišťování totožnosti osob, které mezinárodní ochranu skutečně potřebují, a na druhé straně zajistit minimální úroveň výhod poskytovaných uvedeným osobám ve všech členských státech.

[…]

(24) Je nezbytné zavést společná kritéria uznávání žadatelů o azyl jako uprchlíků ve smyslu článku 1 Ženevské úmluvy.

[…]

(29) Jednou z podmínek přiznání postavení uprchlíka ve smyslu čl. 1 odst. A Ženevské úmluvy je příčinná souvislost mezi důvodem pronásledování, totiž rasou, náboženstvím, národností, zastáváním určitých politických názorů nebo příslušností k určitým společenským vrstvám, a pronásledováním či neexistencí ochrany před takovým jednáním.“

5 Pro účely této směrnice se podle jejího čl. 2 písm. d) „uprchlíkem“ rozumí „státní příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země […]“.

6 Článek 4 uvedené směrnice, obsažený v kapitole II, nadepsané „Posuzování žádostí o mezinárodní ochranu“, stanoví:

„1. Členské státy mohou pokládat za povinnost žadatele předložit co nejdříve všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu. Povinností členského státu je posoudit významné náležitosti žádosti ve spolupráci se žadatelem.

2. Náležitosti uvedené v odstavci 1 zahrnují prohlášení žadatele a všechny dokumenty, jež má žadatel k dispozici a které uvádějí jeho věk, jeho původ, jeho vztahy včetně dotčených příbuzných, jeho totožnost, státní příslušnost nebo příslušnosti, zemi nebo země a místo nebo místa jeho předchozího pobytu, předchozí žádosti o azyl, cestovní trasy, cestovní doklady a důvody podání žádosti o mezinárodní ochranu.

3. Posouzení žádosti o mezinárodní ochranu se provádí jednotlivě a jsou při něm zohledněny

a) všechny významné skutečnosti týkající se země původu v době rozhodování o žádosti, včetně právních předpisů země původu a způsobu jejich uplatňování;

b) významná prohlášení a dokumenty předložené žadatelem, včetně informací o tom, zda žadatel byl nebo by mohl být pronásledován nebo zda utrpěl nebo by mohl utrpět vážnou újmu;

c) konkrétní postavení a osobní situace žadatele, včetně takových faktorů jako jsou původ, pohlaví a věk, aby na základě osobní situace žadatele bylo možno posoudit, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování nebo vážnou újmu;

d) skutečnost, zda žadatel po opuštění země původu vyvíjel činnost, jejímž jediným nebo hlavním účelem bylo vytvoření nezbytných podmínek pro požádání o mezinárodní ochranu, aby bylo možno posoudit, zda by tato činnost vystavila žadatele pronásledování nebo vážné újmě, kdyby se do uvedené země vrátil;

e) skutečnost, zda by od žadatele bylo možné rozumně očekávat, že by využil ochrany jiné země, ve které mohl požádat o občanství.

4. Skutečnost, že žadatel již byl pronásledován nebo utrpěl vážnou újmu nebo byl vystaven přímým hrozbám pronásledování nebo způsobení vážné újmy, je závažným ukazatelem odůvodněnosti obav žadatele z pronásledování nebo reálného nebezpečí utrpění vážné újmy, neexistují-li závažné důvody domnívat se, že pronásledování nebo způsobení vážné újmy se již nebude opakovat.

5. Uplatňují-li členské státy zásadu, podle které je povinností žadatele, aby žádost o mezinárodní ochranu zdůvodnil, a nejsou-li jednotlivá prohlášení žadatele doložena písemnými nebo jinými doklady, nevyžadují tato prohlášení důkazy při splnění těchto podmínek:

a) žadatel vynaložil skutečné úsilí, aby svou žádost odůvodnil;

b) žadatel předložil všechny náležitosti, které měl k dispozici, a podal uspokojivé vysvětlení ohledně jiných chybějících náležitostí;

c) prohlášení žadatele byla shledána souvislými a hodnověrnými a nejsou v rozporu s dostupnými zvláštními i obecnými informacemi o případu žadatele;

d) žadatel požádal o mezinárodní ochranu v nejkratším možné době, ledaže může prokázat dobrý důvod, proč tak neučinil, a dále

e) byla zjištěna celková hodnověrnost žadatele.“

7 Článek 9 téže směrnice, nadepsaný „Pronásledování“, stanoví:

„1. Aby bylo jednání považováno za pronásledování ve smyslu čl. 1 odst. A Ženevské úmluvy, musí být

a) svou povahou nebo opakováním dostatečně závažné, aby představovalo vážné porušení základních lidských práv, zejména práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod [podepsané dne 4. listopadu 1950 v Římě] nelze odchýlit, nebo

b) souběhem různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je dostatečně závažný k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným uvedenému v písmenu a).

2. Za pronásledování ve smyslu odstavce 1 mohou být mimo jiné považována tato jednání:

[…]

e) trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby za konfliktu, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2;

[…]

3. V souladu s čl. 2 písm. d) musí existovat souvislost mezi důvody uvedenými v článku 10 a pronásledováním ve smyslu odstavce 1 tohoto článku nebo neexistencí ochrany před takovým jednáním.“

8 Článek 10 směrnice 2011/95 zní takto:

„1. Při posuzování důvodů pronásledování přihlíží členský stát k těmto hlediskům:

[…]

e) pojem politických názorů zahrnuje zejména zastávání názorů, myšlenek nebo přesvědčení ohledně potenciálních původců pronásledování uvedených v článku 6 a jejich politik nebo postupů, bez ohledu na to, zda žadatel podle dotyčných názorů, myšlenek nebo přesvědčení jednal.

2. Při posuzování otázky, zda má žadatel odůvodněnou obavu z pronásledování, není důležité, zda žadatel skutečně má rasové, náboženské, národnostní, sociální nebo politické charakteristické rysy, které vedou k pronásledování, jestliže původce pronásledování tyto rysy žadateli připisuje.“

9 Článek 12 této směrnice, nadepsaný „Vyloučení“, v odstavci 2 stanoví:

„Státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti jsou vyloučeni z postavení uprchlíka, existují-li závažné důvody se domnívat, že

a) se dopustili zločinu proti míru, válečného zločinu nebo zločinu proti lidskosti ve smyslu mezinárodních dokumentů obsahujících ustanovení o těchto zločinech;

[…]“

Německé právo

10 Asylgesetz (zákon o azylu), ve znění použitelném na věc v původním řízení (dále jen „AsylG“), v § 3, nadepsaném „Získání postavení uprchlíka“, stanoví:

„(1) Cizinec je uprchlíkem ve smyslu [Ženevské úmluvy], pokud

1. má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních nebo z důvodů svého politického přesvědčení či své příslušnosti k určitým společenským vrstvám,

2. se nachází mimo zemi (zemi původu)
   a) jejímž je státním příslušníkem a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země,

[…]

(2) Cizinec není uprchlíkem ve smyslu odstavce 1, existují-li závažné důvody se domnívat, že:

1. se dopustil zločinu proti míru, válečného zločinu nebo zločinu proti lidskosti ve smyslu mezinárodních dokumentů obsahujících ustanovení o těchto zločinech,

2. se dopustil vážného nepolitického zločinu mimo spolkové území dříve, než byl uznán uprchlíkem, zejména pak krutého činu, přestože byl údajně spáchán s politickým cílem, nebo

3. je vinen činy, které jsou v rozporu se zásadami a cíli Spojených národů.

[…]“

11 Ustanovení § 3a AsylG, nadepsané „Pronásledování“, stanoví:

„(1) Za pronásledování ve smyslu § 3 odst. 1 se považuje jednání, které je

1. svou povahou nebo opakováním dostatečně závažné, aby představovalo vážné porušení základních lidských práv, zejména práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod nelze odchýlit […]; nebo

2. je souběhem různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je dostatečně závažný k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným způsobu uvedenému v bodě 1 výše.

(2) Za pronásledování ve smyslu odstavce 1 mohou být mimo jiné považována tato jednání:

[…]

5. trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby za konfliktu, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v § 3 odst. 2 tohoto zákona;

[…]

(3) Musí existovat souvislost mezi důvody pronásledování uvedenými v § 3 odst. 1 bodu 1 ve spojení s § 3b a jednáními kvalifikovanými jako pronásledování ve smyslu odstavců 1 a 2 tohoto článku nebo neexistencí ochrany před takovým jednáním.“

12 Ustanovení § 3b AsylG, nadepsané „Důvody pronásledování“, stanoví:

„(1) Při hodnocení důvodů pronásledování podle § 3 odst. 1 bodu 1 je třeba vzít v úvahu:

[…]

5. pojem politických názorů zahrnuje zejména zastávání názorů, myšlenek nebo přesvědčení ohledně potenciálních původců pronásledování uvedených v § 3c a jejich politik nebo postupů, bez ohledu na to, zda cizinec podle dotyčných názorů, myšlenek nebo přesvědčení jednal.

(2) Při posuzování otázky, zda má cizinec odůvodněnou obavu z pronásledování, není důležité, zda skutečně má rasové, náboženské, národnostní, sociální nebo politické charakteristické rysy, které vedou k pronásledování, jestliže mu původce pronásledování tyto rysy připisuje.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

13 EZ, syrský státní příslušník, opustil svou zemi dne 6. listopadu 2014. Po příjezdu do Německa dne 5. září 2015 podal žádost o azyl dne 28. ledna 2016.

14 EZ uvedl, že v listopadu 2014 uprchl ze Sýrie, aby tam nemusel vykonat povinnou vojenskou službu, z obavy z účasti na občanské válce. Do února 2015 získal odklad výkonu vojenské služby za účelem ukončení vysokoškolského studia.

15 Dne 11. dubna 2017 mu Spolkový úřad pro migraci a uprchlíky poskytl doplňkovou ochranu, ale jeho žádost o azyl zamítl z důvodu, že sám nebyl vystaven pronásledování, které vedlo k jeho odjezdu. Podle tohoto úřadu dotyčný, který uprchl pouze z občanské války, se v případě návratu do Sýrie nemusí

obávat pronásledování. V každém případě neexistuje podle tohoto úřadu souvislost mezi pronásledováním, kterého se obává, a důvody pronásledování, které mohou zakládat nárok na přiznání postavení uprchlíka.

16 EZ podal proti tomuto rozhodnutí dne 1. května 2017 žalobu k předkládajícímu soudu, Verwaltungsgericht Hannover (správní soud v Hannoveru, Německo). EZ má v podstatě za to, že kvůli útěku ze své země původu, aby se vyhnul povinnosti vykonat vojenskou službu, a proto, že v Německu podal žádost o azyl, je vystaven nebezpečí pronásledování, které odůvodňuje, aby mu bylo přiznáno postavení uprchlíka.

17 Předkládající soud konstatuje, že vnitrostátní judikatura není ustálená, pokud jde o žádosti o azyl podané syrskými branci, kteří uprchli ze své země, aby se vyhnuli vojenské službě, a jsou proto vystaveni trestním stíháním a trestům v případě návratu do své země.

18 Za těchto podmínek se Verwaltungsgericht Hannover (správní soud v Hannoveru) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být čl. 9 odst. 2 písm. e) [směrnice 2011/95] vykládán v tom smyslu, že ‚odepření výkonu vojenské služby za konfliktu' nevyžaduje, aby dotyčná osoba v případě, že právo země původu neupravuje právo odepřít výkon vojenské služby, odepřela výkon vojenské služby formálním postupem odepření?

2) Pro případ, že první otázka bude zodpovězena kladně: vztahuje se ochrana, kterou čl. 9 odst. 2 písm. e) [směrnice 2011/95] poskytuje, rovněž na osoby, které se po uplynutí lhůty pro odklad nástupu vojenské služby nedají k dispozici vojenské správě země původu a vyhnou se nucenému výkonu vojenské služby uprchnutím?

3) V případě kladné odpovědi na druhou otázku: musí být čl. 9 odst. 2 písm. e) [směrnice 2011/95] vykládán v tom smyslu, že výkon vojenské služby brance, který nezná své budoucí služební zařazení v rámci armády, by přímo nebo nepřímo zahrnoval ‚zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2' pouze z toho důvodu, že ozbrojené síly země jeho původu k opakovanému a systematickému páchání takovýchto zločinů a jednání nasazují brance?

4) Musí být čl. 9 odst. 3 [směrnice 2011/95] vykládán v tom smyslu, že i v případě pronásledování podle čl. 9 odst. 2 písm. e) [směrnice 2011/95] musí v souladu s čl. 2 písm. d) [směrnice 2011/95] existovat souvislost mezi důvody uvedenými v článku 10 a jednáními označenými v čl. 9 odst. 1 a 2 [směrnice 2011/95] za pronásledování nebo neexistencí ochrany před takovými zločiny?

5) V případě kladné odpovědi na čtvrtou otázku: je souvislost ve smyslu čl. 9 odst. 3 ve spojení s čl. 2 písm. d) [směrnice 2011/95] mezi pronásledováním zakládajícím se na trestním stíhání nebo trestu za odepření výkonu vojenské služby a důvodem pronásledování dána již tehdy, když se trestní stíhání nebo trest vážou k tomuto odepření?"

K předběžným otázkám

Úvodní poznámky

19 Na prvním místě je třeba připomenout, že z bodů 4 a 12 odůvodnění směrnice 2011/95 vyplývá, že Ženevská úmluva je základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků a tato směrnice byla přijata zejména proto, aby všechny členské státy používaly společná kritéria pro zjišťování totožnosti osob, které mezinárodní ochranu skutečně potřebují.

20 Výklad ustanovení směrnice 2011/95 tedy musí být podáván ve světle obecné systematiky a účelu této směrnice, s ohledem na Ženevskou úmluvu a ostatní příslušné smlouvy uvedené v čl. 78 odst. 1 SFEU. Jak vyplývá z bodu 16 odůvodnění této směrnice, tento výklad musí rovněž ctít práva uznaná Listinou základních práv Evropské unie (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. února 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 23 a citovaná judikatura).

21 Na druhém místě je třeba připomenout, že podle čl. 2 písm. d) směrnice 2011/95 je uprchlíkem zejména státní příslušník třetí země, který se „v důsledku oprávněných obav před pronásledováním“ z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo „vzhledem ke shora uvedeným obavám“ odmítá „ochranu“ dotyčné země. Dotyčný státní příslušník tak musí mít vzhledem k okolnostem existujícím v zemi jeho původu oprávněné obavy, že bude vystaven pronásledování alespoň z jednoho z pěti důvodů uvedených v této směrnici a v Ženevské úmluvě (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. února 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 24 a citovaná judikatura).

22 Na třetím místě je třeba zdůraznit, že článek 9 směrnice 2011/95 definuje okolnosti, za kterých lze jednání považovat za pronásledování ve smyslu čl. 1 oddílu A Ženevské úmluvy. Článek 9 odst. 1 písm. a) této směrnice v tomto ohledu uvádí, že relevantní jednání musí být svou povahou nebo opakováním dostatečně závažná, aby představovala vážné porušení základních lidských práv, zejména absolutních práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod nelze odchýlit. Článek 9 odst. 1 písm. b) dané směrnice mimoto uvádí, že souběh různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je dostatečně závažný na to, aby postihl jednotlivce způsobem podobným způsobu uvedenému v čl. 9 odst. 1 písm. a) téže směrnice, je třeba rovněž považovat za pronásledování. Z těchto ustanovení vyplývá, že k tomu, aby porušení základních práv představovalo pronásledování ve smyslu čl. 1 oddílu A Ženevské úmluvy, musí dosahovat určité míry závažnosti (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. února 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 25 a citovaná judikatura).

23 Na čtvrtém místě je třeba uvést, že při individuálním posouzení žádosti o mezinárodní ochranu je třeba podle čl. 4 odst. 3 písm. a) až a c) směrnice 2011/95 zohlednit všechny významné skutečnosti týkající se země původu v době rozhodování o žádosti, významná prohlášení a dokumenty předložené žadatelem, jakož i jeho konkrétní postavení a osobní situaci.

24 Ustanovení čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95, podle nichž pronásledování ve smyslu odstavce 1 tohoto článku může mít zejména formu trestního stíhání nebo trestu za odepření výkonu vojenské služby za konfliktu, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2 této směrnice, je třeba vykládat právě ve světle těchto úvah.

25 Kromě toho, pokud jde o věc v původním řízení, z údajů poskytnutých předkládajícím soudem vyplývá, že zločiny, které by mohl EZ spáchat jakožto branec v rámci syrské občanské války, jsou „válečné zločiny“ nebo „zločiny proti lidskosti“ uvedené v čl. 12 odst. 1 písm. a) směrnice 2011/95.

K první a druhé otázce

26 Podstatou prvních dvou otázek předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95 musí být vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby v případě, že právo státu původu neupravuje možnost odepřít výkon vojenské služby, bylo toto odepření konstatováno v situaci, kdy dotyčná osoba své odepření neformalizovala v souladu s příslušným postupem a uprchla ze země svého původu, aniž se dostavila k vojenské správě.

27 Podle čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95 musí pronásledování, kterému je dle svého tvrzení vystaven ten, kdo usiluje o přiznání postavení uprchlíka podle tohoto ustanovení, vyplývat z jeho odepření vykonat vojenskou službu. V důsledku toho musí být toto odepření jediným prostředkem, který dotyčné osobě umožňuje vyhnout se účasti na zločinech uvedených v čl. 12 odst. 2 písm. a) téže směrnice (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. února 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 44).

28 Z toho plyne, že okolnost, že žadatel o přiznání postavení uprchlíka nevyužil řízení za účelem získání postavení odpírače vojenské služby z důvodu svědomí, vylučuje jakoukoli ochranu podle čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95, ledaže uvedený žadatel prokáže, že neměl žádné řízení takové povahy ve své konkrétní situaci k dispozici (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. února 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 45).

29 Zejména pokud možnost odepřít výkon vojenské služby není upravena právem státu původu, a v důsledku toho neexistuje pro tyto účely žádný postup, nelze po osobě vyhýbající se výkonu vojenské služby požadovat, aby své odepření formalizovala v souladu s příslušným postupem.

30 Mimoto v takovém případě nelze s ohledem na protiprávní povahu tohoto odepření podle práva státu původu a na trestní stíhání a tresty, kterým vystavuje jejich pachatele, od takové osoby rozumně očekávat, že odepření vyjádří před vojenskou správou.

31 Tyto okolnosti však nemohou stačit k prokázání skutečnosti, že dotyčná osoba odmítla vykonat vojenskou službu. Podle čl. 4 odst. 3 písm. a), b) a c) směrnice 2011/95 je třeba tuto skutečnost posoudit podobně jako další skutečnosti uvedené na podporu žádosti o mezinárodní ochranu, přičemž je třeba zohlednit všechny významné skutečnosti týkající se země původu v době rozhodování o žádosti, významná prohlášení a dokumenty předložené žadatelem, jakož i konkrétní postavení a osobní situaci žadatele, jak bylo připomenuto v bodě 23 tohoto rozsudku.

32 V důsledku toho musí být čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95 vykládán v tom smyslu, že nebrání tomu, aby v případě, že právo státu původu neupravuje možnost odepřít výkon vojenské služby, bylo toto odepření konstatováno v situaci, kdy dotyčná osoba neformalizovala své odepření v souladu s příslušným postupem a uprchla ze země svého původu, aniž se dostavila k vojenské správě.

Ke třetí otázce

33 Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95 musí být vykládán v tom smyslu, že pro brance, který odepře výkon vojenské služby za konfliktu, avšak nezná své budoucí služební zařazení v rámci armády, by výkon vojenské služby znamenal spáchání zločinů nebo jednání uvedených v čl. 12 odst. 2 této směrnice pouze z toho důvodu, že ozbrojené síly země jeho původu k opakovanému a systematickému páchání takovýchto zločinů a jednání nasazují brance.

34 Pouze vnitrostátním orgánům přísluší, aby pod dohledem soudu posoudily, zda by výkon vojenské služby žadatelem, který žádá o přiznání postavení uprchlíka na základě čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95, vedl nutně, nebo přinejmenším velmi pravděpodobně, k tomu, že by žadatel spáchal zločiny uvedené v čl. 12 odst. 2 téže směrnice (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. února 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 40).

35 Toto posouzení skutkového stavu musí být založeno na souboru nepřímých důkazů, které mohou prokázat s ohledem na všechny dotčené okolnosti, zejména okolnosti, které se týkají relevantních skutečností týkajících se země původu v okamžiku rozhodování o žádosti, jakož i konkrétního postavení a osobní situace žadatele, že celková situace činí spáchání tvrzených trestných činů pravděpodobným (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. února 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 46).

36 Soudní dvůr kromě toho rozhodl, že situace, kdy by se žadatel pouze nepřímo účastnil páchání takových zločinů, protože by zejména nepatřil k bojovým jednotkám, ale byl například přidělen k jednotce logistiky nebo podpory, nejsou v zásadě vyloučeny (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. února 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 37).

37 V syrském kontextu všeobecné občanské války, který platil v době rozhodování o žádosti dotčené osoby, tedy v dubnu 2017, a zejména s ohledem na opakované a systematické páchání válečných zločinů syrskou armádou, včetně jednotek složených z branců, které je podle předkládajícího soudu do značné míry zdokumentováno, se pravděpodobnost, že bez ohledu na své zařazení v rámci armády bude branec vtažen přímo či nepřímo do účasti na páchání dotčených zločinů, jeví jako velmi vysoká, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu.

38 V důsledku toho musí být čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95 vykládán v tom smyslu, že pro branec, který odepře výkon vojenské služby za konfliktu, avšak nezná své budoucí služební zařazení v rámci armády, v kontextu všeobecné občanské války, která se vyznačuje opakovaným a systematickým pácháním zločinů nebo jednání uvedených v čl. 12 odst. 2 téže směrnice armádou, která nasazuje branec, by výkon vojenské služby znamenal přímou či nepřímou účast na spáchání takových zločinů nebo jednání, bez ohledu na zařazení v rámci armády.

Ke čtvrté otázce

39 Podstatou čtvrté otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 9 odst. 3 směrnice 2011/95 musí být vykládán v tom smyslu, že musí existovat souvislost mezi důvody uvedenými v článku 10 této směrnice a trestními stíháními a tresty uvedenými v čl. 9 odst. 2 písm. e) téže směrnice.

40 Na tuto otázku je třeba odpovědět nejen ve světle znění uvedeného článku 9, ale také jeho kontextu a úmyslu unijního normotvůrce.

41 Na prvním místě ze znění čl. 9 odst. 3 směrnice 2011/95 vyplývá, že musí existovat souvislost mezi důvody uvedenými v článku 10 této směrnice a pronásledováním ve smyslu čl. 9 odst. 1 uvedené směrnice, nebo neexistencí ochrany před takovým jednáním. Článek 9 odst. 2 uvedené směrnice přitom obsahuje příkladmý výčet pronásledování ve smyslu odstavce 1 tohoto článku 9. Z toho důvodu požadavek na souvislost mezi důvody uvedenými v článku 10 a pronásledováním ve smyslu čl. 9 odst. 1 platí zejména pro jednání považovaná za pronásledování, jejichž výčet je uveden v čl. 9 odst. 2, včetně těch jednání, která jsou uvedena v písm. e) tohoto ustanovení.

42 Na druhém místě je tento výklad slučitelný se samotnou definicí pojmu „uprchlík“ ve smyslu čl. 2 písm. d) směrnice 2011/95, a sice státního příslušníka třetí země nebo osoby bez státní příslušnosti, která má oprávněné obavy před pronásledováním z jednoho z pěti důvodů uvedených v tomto ustanovení a rozpracovaných v článku 10 směrnice a která je neschopna přijmout nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu země, ve které měla své obvyklé bydliště.

43 Na třetím místě, jak uvádí její bod 24 odůvodnění, je cílem směrnice 2011/95 přijetí společných kritérií pro přiznávání postavení uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy. V důsledku toho tato směrnice v souladu s ustanoveními čl. 1 oddílu A bodu 2 této úmluvy omezuje právo na azyl na osoby, které mají oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních, příslušnosti k určité společenské vrstvě nebo zastávání politických názorů, jak vyplývá rovněž z bodu 29 odůvodnění směrnice.

44 S ohledem na výše uvedené musí být čl. 9 odst. 3 směrnice 2011/95 vykládán v tom smyslu, že vyžaduje, aby existovala souvislost mezi důvody uvedenými v článku 10 této směrnice a trestními stíháními a tresty uvedenými v čl. 9 odst. 2 písm. e) uvedené směrnice.

K páté otázce

45 Podstatou páté otázky předkládajícího soudu je, zda ustanovení čl. 9 odst. 2 písm. e) ve spojení s čl. 9 odst. 3 směrnice 2011/95 musí být vykládána v tom smyslu, že existence souvislosti mezi důvody uvedenými v čl. 2 písm. d), jakož i v článku 10 této směrnice a trestními stíháními a sankcemi za odepření výkonu vojenské služby uvedenými v čl. 9 odst. 2 písm. e) uvedené směrnice musí být považována za prokázanou pouze z toho důvodu, že trestní stíhání a tresty souvisejí s tímto odepřením.

46 Nejprve je třeba uvést, že čl. 9 odst. 2 písm. e) této směrnice tím, že upravuje trestní stíhání nebo tresty za odepření výkonu vojenské služby za konfliktu, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2 směrnice 2011/95, definuje určitá jednání považovaná za pronásledování podle jejich důvodu, a že tento důvod se liší od důvodů taxativně vyjmenovaných v čl. 2 písm. d) a článku 10 této směrnice, a sice rasy, náboženství, národnosti, politických názorů nebo příslušnosti k určité společenské vrstvě.

47 Je pravda, že v mnoha případech je odepření vykonat vojenskou službu vyjádřením politických názorů, které spočívají v odepření jakéhokoliv použití vojenské síly nebo v odporu proti politice nebo metodám orgánů země původu, náboženského přesvědčení, nebo je odůvodněno příslušností k určité společenské vrstvě. V těchto případech je pronásledování, ke kterému může toto odepření vést, rovněž spojeno se stejnými důvody.

48 Jak však uvedla generální advokátka v bodě 67 svého stanoviska, k odepření výkonu vojenské služby může dojít rovněž z důvodů, které jsou odlišné od pěti výše uvedených důvodů pronásledování. Odepření může být odůvodněno zejména obavou vystavit se nebezpečí, které s sebou nese výkon vojenské služby v kontextu ozbrojeného konfliktu.

49 V důsledku toho by připuštění, že odepření výkonu vojenské služby za podmínek stanovených v čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95 je v každém případě vázáno na jeden z pěti důvodů pronásledování stanovených Ženevskou úmluvou, ve skutečnosti vedlo k doplnění těchto důvodů o další důvody pronásledování, a tedy k rozšíření působnosti této směrnice ve vztahu k působnosti Ženevské úmluvy. Takový výklad by přitom byl v rozporu s jasným záměrem unijního normotvůrce uvedeným v bodě 24 odůvodnění uvedené směrnice harmonizovat v rámci Unie provádění postavení uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy.

50 Proto nelze existenci souvislosti mezi alespoň jedním z důvodů pronásledování uvedených v článku 10 této směrnice a trestními stíháními a tresty uvedenými v čl. 9 odst. 2 písm. e) této směrnice považovat za prokázanou, a v důsledku toho nemůže být vyňata z přezkumu ze strany vnitrostátních orgánů pověřených posuzováním žádosti o mezinárodní ochranu.

51 Tento závěr je potvrzen postupy posuzování žádostí o mezinárodní ochranu stanovenými směrnicí 2011/95.

52 Článek 4 odst. 1 této směrnice totiž stanoví, že členské státy mohou pokládat za povinnost žadatele předložit co nejdříve všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu. Prohlášení žadatele o mezinárodní ochranu jsou však pouze výchozím bodem procesu posuzování skutečností a okolností prováděného příslušnými orgány (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 25. ledna 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, bod 28). Totéž ustanovení totiž stanoví, že povinností členského státu je posoudit významné náležitosti žádosti ve spolupráci s žadatelem o mezinárodní ochranu.

53 Mezi relevantními skutečnostmi předloženými k posouzení příslušnými vnitrostátními orgány přitom čl. 4 odst. 2 směrnice 2011/95 uvádí „důvody podání žádosti o mezinárodní ochranu“, které nutně zahrnují důvod pronásledování, kterému je žadatel údajně vystaven. Pokud by tedy bylo bez přezkumu

připuštěno, že trestní stíhání a tresty za odepření výkonu vojenské služby za okolností uvedených v čl. 9 odst. 2 písm. e) této směrnice souvisejí s jedním z pěti důvodů pronásledování stanovených Ženevskou úmluvou, znamenalo by to, že by z posouzení příslušných orgánů byl vyjmut podstatný prvek pojmu „důvody podání žádosti o mezinárodní ochranu“ na rozdíl od toho, co stanoví čl. 4 odst. 2 uvedené směrnice.

54 Nelze však mít za to, že je na žadateli o mezinárodní ochranu, aby předložil důkaz o souvislosti mezi důvody uvedenými v čl. 2 písm. d), jakož i článku 10 směrnice 2011/95 a trestními stíháními a tresty, které mu hrozí z důvodu jeho odepření vykonat vojenskou službu za podmínek stanovených v čl. 9 odst. 2 písm. e) této směrnice.

55 Takové důkazní břemeno by totiž bylo v rozporu s postupy posuzování žádostí o mezinárodní ochranu, jak jsou definovány v článku 4 směrnice 2011/95. Na jedné straně, jak bylo připomenuto v bodě 52 tohoto rozsudku, čl. 4 odst. 1 této směrnice umožňuje pouze členským státům, aby pokládaly za povinnost žadatele „předložit co nejdříve všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu“, a ukládá členskému státu, u kterého je vedeno řízení, aby posoudil významné náležitosti žádosti. Na druhé straně, jak uvedla generální advokátka v bodě 70 svého stanoviska, čl. 4 odst. 5 směrnice 2011/95 připouští, že žadatel nemusí být vždy schopen doložit svou žádost písemnými nebo jinými doklady, a uvádí kumulativní podmínky, za nichž takové důkazy nejsou vyžadovány. V tomto ohledu důvody odepření výkonu vojenské služby, a v důsledku toho trestní stíhání, kterým se dotyčná osoba vystavuje, představují subjektivní prvky žádosti, o nichž může být obzvláště obtížné podat přímý důkaz.

56 Za těchto podmínek je na příslušných vnitrostátních orgánech, aby s ohledem na všechny okolnosti uvedené žadatelem o mezinárodní ochranu posoudily pravděpodobnost souvislosti mezi důvody uvedenými v čl. 2 písm. d), jakož i článku 10 směrnice 2011/95 a trestními stíháními a tresty uloženými v případě odepření výkonu vojenské služby za podmínek stanovených v čl. 9 odst. 2 písm. e) této směrnice.

57 V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že existuje silná domněnka, že odepření výkonu vojenské služby za podmínek stanovených v čl. 9 odst. 2 písm. e) této směrnice se váže k jednomu z pěti důvodů připomenutých v článku 10 uvedené směrnice.

58 Na prvním místě je zjevné, že unijní normotvůrce neměl v úmyslu upřesněním důvodů pronásledování uvedených v čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95 ztížit získání postavení uprchlíka odpíračům vojenské služby z důvodu svědomí tím, že by stanovil dodatečnou podmínku pro získání tohoto postavení, ale právě naopak měl za to, že tento důvod pronásledování je zpravidla spojen s alespoň jedním z pěti důvodů pronásledování, které zakládají nárok na postavení uprchlíka. Zvláštní zmínka o odpíračích vojenské služby z důvodu svědomí v této směrnici v případě, že by výkon vojenské služby přinutil tyto osoby ke spáchání zločinů proti míru, válečných zločinů nebo zločinů proti lidskosti, je totiž zcela v souladu s vyloučením pachatelů výše uvedených zločinů z postavení uprchlíka, stanoveným v článku 12 směrnice.

59 Na druhém místě, jak uvedla generální advokátka v bodě 75 svého stanoviska, odepření výkonu vojenské služby, zejména pokud za něj mohou být uloženy přísné tresty, umožňuje domněnku o existenci silného konfliktu politických nebo náboženských hodnot a názorů mezi dotyčnou osobou a orgány země původu.

60 Na třetím místě v kontextu ozbrojeného konfliktu, zvláště pak občanské války, a při neexistenci zákonné možnosti vyhnout se vojenským povinnostem, je vysoce pravděpodobné, že odepření výkonu vojenské služby bude orgány vykládáno jako projev politického nesouhlasu, bez ohledu na případně složitější osobní důvody dotyčné osoby. Článek 10 odst. 2 směrnice 2011/95 přitom stanoví, že „[p]ři

posuzování otázky, zda má žadatel odůvodněnou obavu z pronásledování, není důležité, zda žadatel skutečně má rasové, náboženské, národnostní, sociální nebo politické charakteristické rysy, které vedou k pronásledování, jestliže původce pronásledování tyto rysy žadateli připisuje“.

61 Z výše uvedeného vyplývá, že ustanovení čl. 9 odst. 2 písm. e) ve spojení s čl. 9 odst. 3 směrnice 2011/95 musí být vykládána v tom smyslu, že existenci souvislosti mezi důvody uvedenými v čl. 2 písm. d), jakož i v článku 10 této směrnice a trestními stíháními a tresty za odepření výkonu vojenské služby podle čl. 9 odst. 2 písm. e) uvedené směrnice nelze považovat za prokázanou pouze z toho důvodu, že tato trestní stíhání a tyto tresty souvisejí s uvedeným odepřením. Je však dána silná domněnka, že odepření výkonu vojenské služby za podmínek stanovených v čl. 9 odst. 2 písm. e) téže směrnice souvisí s jedním z pěti důvodů připomenutých v článku 10 uvedené směrnice. Je věcí příslušných vnitrostátních orgánů, aby s ohledem na všechny dotčené okolnosti ověřily pravděpodobnost této souvislosti.

K nákladům řízení

62 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (šestý senát) rozhodl takto:

1) **Článek 9 odst. 2 písm. e) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání tomu, aby v případě, že právo státu původu neupravuje možnost odepřít výkon vojenské služby, bylo toto odepření konstatováno v situaci, kdy dotyčná osoba neformalizovala své odepření v souladu s příslušným postupem a uprchla ze země svého původu, aniž se dostavila k vojenské správě.**

2) **Článek 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95 musí být vykládán v tom smyslu, že pro brance, který odepře vykonat vojenskou službu za konfliktu, avšak nezná své budoucí služební zařazení v rámci armády, v kontextu všeobecné občanské války, která se vyznačuje opakovaným a systematickým pácháním zločinů nebo jednání uvedených v čl. 12 odst. 2 téže směrnice armádou, která nasazuje brance, by výkon vojenské služby znamenal přímou či nepřímou účast na spáchání takových zločinů nebo jednání bez ohledu na zařazení v rámci armády.**

3) **Článek 9 odst. 3 směrnice 2011/95 musí být vykládán v tom smyslu, že vyžaduje, aby existovala souvislost mezi důvody uvedenými v článku 10 této směrnice a trestními stíháními a tresty podle čl. 9 odst. 2 písm. e) uvedené směrnice.**

4) **Ustanovení čl. 9 odst. 2 písm. e) ve spojení s ustanovením čl. 9 odst. 3 směrnice 2011/95 musí být vykládána v tom smyslu, že existenci souvislosti mezi důvody uvedenými v čl. 2 písm. d), jakož i v článku 10 této směrnice a trestními stíháními a tresty za odepření výkonu vojenské služby podle čl. 9 odst. 2 písm. e) uvedené směrnice nelze považovat za prokázanou pouze z toho důvodu, že tato trestní stíhání a tyto tresty souvisejí s uvedeným odepřením. Je však dána silná domněnka, že odepření výkonu vojenské služby za podmínek stanovených v čl. 9 odst. 2 písm. e) téže směrnice souvisí s jedním z pěti důvodů připomenutých v jejím článku 10. Je věcí příslušných vnitrostátních orgánů, aby s ohledem na všechny dotčené okolnosti ověřily pravděpodobnost této souvislosti.**

Podpisy.